

”Tieteen kehityksen edistyksellinen saaga” – Suomen Oppihistoriallinen Seura 50 vuotta

■ Cecilia af Forselles

Tieteen historialla on merkittävä tehtävä tieteen maailmassa. Tätä sanomaa 50-juhlavuotta viettävä Suomen Oppihistoriallinen Seura levittää toimintansa ja eri tapahtumien kautta. Seuran perustajiin kuuluivat sen ajan merkittäviä akateemisia vaikuttajia ja tiedemiehiä. Meidän päiviemme tieteellisessä ilmapiirissä erikoistuminen on avain akateemiseen menestymiseen. Vähemmän kiinnitetään huomiota tieteen historiaan, puhumattakaan trendeistä ja paradigmoista, jotka ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen tieteen kehitykseen laajemmin.

Oppihistoria ja tieteen historia edustavat myös tieteen muistia sekä kertovat, miten ja miksi ihmisen tietämys eri asioista on kehittynyt. Oppihistoria tarjoaa avaimen tieteen prosessien ymmärtämiseen. Sitä, miten tiede, sivistys ja oppiminen toimivat ja kehittyvät, voidaan valaista monesta eri näkökulmasta ja eri historiallisia vaiheita tarkastelemalla.

Suomen Oppihistoriallinen Seuran 50-vuotisjuhlavuonna on kiinnostavaa herättää hetkeksi näkyviin, mitä 50 vuotta sitten tapahtui. Helsingin yliopiston historian professori Jaakko Suolahti (1918–87) ja filosofi Georg Henrik von Wright (1916–2003) kuuluivat Suomen Oppihistoriallinen Seuran nimekkäisiin perustajajäseniin. Suolahti oli historioitsija ja myös von Wrightin esseissä on historiallinen perspektiivi läsnä. Ne tekivät vaikutuksen jo ilmestyessään myös tämän katsauksen kirjoittajaan.

von Wrightin 100-vuotismuistoa kunnoitetaan tänä vuonna eri tavoin muun muassa *Ajatus ja julistus* -näyttelyllä Kansalliskirjastossa. Näyttelyssä ja sen yhteydessä julkaistussa kirjassa *Georg Henrik von Wright – Filosofin elämä* (Into Kustannus) kuvaillaan von Wrightin roolia

johtavana pohjoismaisena intellektuellina hänen filosofian parissa tekemänsä elämäntyön ohella. Oppihistoriallinen Seuran varapuheenjohtajana toimineesta von Wrightistä tuli ympäristökysymyksiä, luonnonriistoa, teknologian kehitystä, humanismia, ihmisoikeuksia, rauhaa ja suvaitsevaisuutta käsittelevien esseidensä kautta vaikutusvaltainen ja laajalti huomattu intellektuelli eritoten Suomessa ja Pohjoismaissa.

Oppihistoriallinen Seuran ensimmäinen puheenjohtaja Suolahti oli arvostettu ja tunnettu historioitsija ja antiikintutkija. Hän, kuten von Wright, omaksui roolinsa intellektuellina laajempaan kuin akateeminen ympäristöön sinänsä vaati. Suolahti oli karismaattinen opettaja ja antiikin historian tuntemuksen edistäjä. Hänen oma tutkimusalansa oli Rooman sosiaalhistoria. Omien akateemisten julkaisujen lisäksi hän julkaisi useita satoja kirjoituksia eri lehdistä sekä piti satoja radioesitelmiä antiikista ja sen muinaisesta kulttuurista. Suolahden ansiota on hyvin pitkälti yleisen historian kehittymisen akateemiseksi oppiaineeksi Suomessa. Hän toimi lisäksi muutamia vuosia 60 vuotta sitten perustetun Suomen Rooman-instituutin johtajana (Suolahdesta lisää: <http://www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/7036/>).

On selvää että Oppihistoriallista Seuraa perustaessaan von Wright ja Suolahti kokivat tärkeänä edistää tieteenalojen rajoja ylittävää vuorovaikutusta aate-, oppi- ja tieteenhistorian aloilla. Mutta mikä 1960-luvun akateemisessa ympäristössä tai yhteiskunnallisessa tilanteessa sai heidät perustamaan uuden seuran tavoitteenaan myös muun kuin akateemisen maailman kiinnostuksen herättäminen erilaisiin kysymyksiin? Mitkä olivat ne ajatukset, jotka vaikuttivat heihin ja innostivat toimimaan tähän suuntaan?

Minkälainen vaikutus 1960-luvun ilmapiirillä ja erilaisilla ihmissuhteilla oli heidän ajatusmaailmaansa? Näitä ja muita kysymyksiä toivottavasti pohditaan tulevaisuudessa vielä lisää, kun tutkimuksessa syvennyttään ennakkoluulottomasti ja laveasti pohtimaan intellektuaalisia mielenmaisemia ja ympäristöjä sekä akateemisia että muita ihmistenvälisiä vuorovaikutussuhteita.

Yllä oleva kuvaus Suolahdesta ja von Wrightistä antaa kuitenkin meille välähdyksen siitä, minkälaisessa ilmapiirissä Suomen Oppihistoriallinen Seura perustettiin. Tieteellisillä seuroilla oli ja on edelleen tärkeä tehtävä toimia intellektuellien välisinä mutta myös monenlaisesta tiedosta, tieteestä ja sivistyksestä kiinnostuneiden ihmisten kohtaamispaikkoina. Tässä merkityksessä niillä on laaja ja yhteiskunnallisesti tärkeä tehtävä. Seurojen merkitystä tieteen ja tutkimuksen arvostuksen ylläpitämiseksi yhteiskunnassa ei voida liikaa korostaa. Samalla yllä olevat kuvaukset muistuttavat, että tutkijoilla voi olla laaja rooli yhteiskunnassa ja että ”oppineiden” ei tarvitse syventyä vain omiin tutkimuksiinsa, vaan he voivat toimia aktiivisesti yhteiskunnassa ja herättää kiinnostusta kysymyksiin, jotka edistävät tieteen arvostusta, sivistystä ja ihmiskuntaa laajemmin.

Suomen Oppihistoriallisen Seuran missio on herättää ja ylläpitää harrastusta oppineisuuden, eri tieteiden ja tiedollisten oppisuuntien sekä tekniikan menneisyyteen ja niiden historialliseen kehitykseen, toimia eri tieteenalojen edustajien yhdyssiteenä sekä antaa heille mahdollisuuksia keskinäiseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan. Lisäksi seura edistää oppihistorian tutkimusta Suomessa sekä edistää oppihistoriallisen tiedon ja ajattelun leviämistä yleiseen tietoisuuteen.

Seura toimii monitieteisenä keskusteluforumina pyrkien edistämään aate- ja oppihistoriallista tutkimusta eri tieteenaloilla sekä kattaa laveasti muun muassa eri tieteenalojen, aatteiden ja oppineisuuden, tieteellisten instituutioiden ja tieteenfilosofian historian. Seura järjestää esitelmätilaisuuksia, seminaareja ja konferensseja.

Suomen Oppihistoriallisen Seuran juhluvuoden päätapahtumana järjestettiin Säätytalossa Seuran VIII Jaakko Suolahti -luento 31. maaliskuuta. Juhlaluennon piti professori Hasok Chang, joka on yksi tämän hetken kansainvälisesti näkyvimpiä tutkijoita tieteenhistoriassa. Changin tutkimuksessa yhdistyvät sekä tieteenhistorian että -filosofian kannalta kiinnostavia kysymyksiä. Hän toimii tieteenhistorian ja -filosofian Hans Rausing -professorina Cambridgen yliopistossa. Chang on kirjoittanut hyvin kiinnostavasti ”tieteen kehityksen edistyksellistä saagasta” lainatakseni yhden hänen monesta loistavasta muotoiluistaan kirjassa *Is Water H₂O? Evidence, Pluralism and Realism* (2012). Changin näkemykset ovat myös herättäneet vilkasta keskustelua ja näin tapahtui myös Säätytalossa, jossa luennon otsikkona oli ”Putting Science back into History of Science” (<http://www.oppihistoriallinenseura.fi/julkaisut.htm>).

Kirjoittaja on filosofian tohtori ja SKS:n kirjastonjohtaja, joka toimii Tieteellisten seurain valtuuskunnan varapuheenjohtajana ja Suomen Oppihistoriallisen Seuran puheenjohtajana. Kirjoitus perustuu hänen avauspuheeseensa seuran järjestämässä VIII Jaakko Suolahti -luentotilaisuudessa Säätytalossa 31.3.2016.